

MADDE 9.2 BİLDİRİMİ

Kavala/Türkiye Başvurusu (No. 28749/18)

Davasına İlişkin Olarak

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DERNEĞİ (İFÖD)

Tarafından Sunulmuştur.

15 Kasım 2021

İfade özgürlüğünü savunan ve destekleyen bağımsız bir sivil toplum kuruluşudur

DGI İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Genel Müdürlüğü

AİHM Kararlarının İnfazı Dairesi

F-67075 Strazburg Cedex

FRANSA

15.11.2021

Kavala/Türkiye (No. 28749/18) Başvurusu ile ilgili olarak İfade Özgürlüğü Derneği (İFÖD) tarafından yapılan Madde 9.2 Bildirimidir.

1. Bu sunum Türkiye’de düşünce ve ifade özgürlüklerini korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan, kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum örgütü olan İfade Özgürlüğü Derneği (İFÖD) tarafından hazırlanmıştır. İFÖD, Gezi Davası’nı 24-25 Haziran 2019 tarihinde İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde görülen ilk duruşmasından bu yana takip etmektedir. İFÖD’ün hukuk ekibi bu zamana kadar gerçekleştirilen kamuya açık bütün duruşmalara katılmış ve gözlemler gerçekleştirmiştir. İFÖD konuyla ilgili olarak Bakanlar Komitesi’ne AİHM kararının genel ve bireysel önlemler olmak üzere kararın yerine getirilmemesi hakkında Haziran 2020¹ ve Şubat 2021² tarihlerinde iki Madde 9.2 Bildirimi sunmuştur.
2. Bu bildirim amacını Gezi Davası kapsamında Bakanlar Komitesi’ne 08.10.2021 tarihinde gerçekleştirilen son duruşma hakkında bilgi vermektir. Son duruşmada, ilk derece mahkemesi Osman Kavala/Türkiye başvurusu kapsamında belirlenen bireysel önlemleri ve Bakanlar Komitesi’nin son altı toplantısında verilen ara kararları tam ve etkili bir şekilde yerine getirmemiştir. (1-3 Eylül 2020 tarihli 1377. Toplantı, 29 Eylül-1 Ekim 2020 tarihli 1383. Toplantı, 1-3 Aralık 2020 Tarihli 1390. Toplantı, 9-11 Mart 2021 tarihli 1398. Toplantı, 7-9 Haziran 2021 tarihli 1406. Toplantı, 14-16 Eylül 2021 tarihli 1411. Toplantı).

İFÖD’ün Davanın Yakın Tarihte Gerçekleşen Duruşması ile İlgili Gözlemleri

3. İFÖD’ün hukuk ekibi davanın, başka sanıkların (*Çarşı Taraftar Grubu, Gezi Parkı olayları kapsamında suç isnadı altında bulunan futbol takımı taraftarları*) dahil olduğu başka bir dosya ile birleştirilmesinden sonra İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince 08.10.2021 tarihinde yapılan son duruşmasına katılmıştır.
4. Bu duruşmada, Gezi ve Çarşı davaları kapsamında yargılanan sanık müdafileri dosyaların birleştirilmesi hakkında verilen kararın Türk Ceza Muhakemeleri Kanunu’nda belirtilen usullere uygun olmadığına yönelik beyanlarda bulunmuştur. Kavala’nın avukatları özellikle AİHM hükmünden ve Bakanlar Komitesi kararından hareketle Kavala’nın üzerine atılı TCK 309, 312 ve 328 maddelerinde yer alan hükümlerde düzenlenen suçları işlediğine dair makul

¹ İfade Özgürlüğü Derneği tarafından Osman Kavala/Türkiye başvurusu (Başvuru No. 28749/18) ile ilgili olarak 29.06.2020 tarihinde AK Bakanlar Komitesi’ne yapılan Madde 9 Bildirimi için bkz. DH-DD(2020)575 <https://rm.coe.int/native/09000016809eded>.

² İfade Özgürlüğü Derneği tarafından Osman Kavala/Türkiye başvurusu (Başvuru No. 28749/18) ile ilgili olarak 15.02.2021 tarihinde AK Bakanlar Komitesi’ne yapılan Madde 9 Bildirimi için bkz. DH-DD(2021)187, [http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD\(2021\)187E](http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD(2021)187E).

bir şüphe duyulmasını gerektiren herhangi bir delilin bulunmadığına vurgu yaparak Kavala'nın ivedilikle serbest bırakılmasını talep etmiştir.

5. Kavala'nın avukatları ayrıca yargılama kapsamında Komite tarafından verilen kararların dikkate alınmadığını ve görevli savcının Kavala'nın tutukluluğunun devamını talep ederken talebini destekler herhangi bir hukuki gerekçelendirilmede bulunmadığını belirtmiştir.
6. Mahkeme, ikiye bir olmak üzere çoğunluk kararıyla başvuruçunun tutukluluğunun devamına karar vermiş ve suçlamaların mahiyeti, ceza yargılamasının geldiği aşama, sanığın üzerine atılı suçu işlediği yönünde kuvvetli şüpheyi haklı gösteren somut delillerin mevcudiyeti ve kanunla öngörülen hapis cezasının üst sınırı dikkate alındığında adli kontrol tedbirlerine başvurulmasının yetersiz kalacağını belirtmiştir. İFÖD, söz konusu gerekçenin İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından belirtilen bir önceki gerekçe ile fazlasıyla benzer olduğuna ve sadece Türk Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yer alan ilgili hükümlerin tekrar edildiğine dikkat çeker. Karşı oy kullanan hâkim ise başvuruçunun bir veya daha çok adli kontrol önlemine tabi tutularak serbest bırakabileceği görüşündedir. Karşı görüşte olan hâkim, başvuruçunun tutuklu yargılandığı sürenin uzunluğuna atıfta bulunarak ve başvuruçunun ifadesinin alınmış olduğuna ve büyük ölçüde delillerin toplandığına dikkat çekerek adli kontrol tedbirlerine başvurulması halinde bu tedbirlerin yeterli ve etkili olacağını belirtmiş, tutukluk halinin devamı yönünde verilen kararın ise yargılamanın bu aşamasında orantısız kalacağını ifade etmiştir.
7. İFÖD'e göre bu durum Türk yetkililerin AİHM kararını yerine getirmeyi ısrarlı bir şekilde reddettiğini göstermektedir ve başvuruçunun devam eden tutukluluk hali AİHM tarafından tespit edilen ve Komite tarafından sıklıkla tekrarlanan 5. madde ile bağlantılı olarak 18. maddenin ihlalinin devam ettiği yönünde güçlü bir karine oluşturmaktadır.³
8. Komite'nin 1411. Toplantısında önceki kararlarına, özellikle de 1406. Toplantısında (Haziran 2020) aldığı kararlara dayanarak yapmış olduğu, mahkeme kararının uygulanması için Sözleşme'nin 46 (4) maddesinde belirtilen usulün işletilmesi gerektiği yönündeki tespit unutulmamalıdır. Komite ayrıca 1419. Toplantısı'na (30 Kasım – 2 Aralık 2021) (DH) kadar başvuruçunun serbest bırakılmaması halinde Türkiye'ye Sözleşme'nin 46. maddesinin 4. Fıkrası kapsamında gerekli usullerin başlatılacağına dair ihtar gönderileceğini açıklamıştır.⁴ İlgili ağır ceza mahkemesi bir sonraki duruşma tarihini 1419. Toplantısından hemen önce 26.11.2021 olarak belirlemiştir.
9. Ayrıca belirtmek gerekir ki, 18.10.2021 tarihinde Kanada, Fransa, Finlandiya, Danimarka, Almanya, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, İsveç ve Amerika Birleşik Devletleri'nin büyükelçileri Kavala'nın tutuklanmasının üzerinden dört yıl geçtiğini belirterek Kavala'nın halen devam eden tutukluğunun adil ve hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulması gerektiği ve bu durumun "demokrasi anlayışına gölge düşürdüğünü" belirten ortak bir bildiri

³ 14-16 Eylül 2021 tarihli 1411. Toplantı Notları için bkz. CM/Notes/1411/H46-37 (DH), <http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=CM/Notes/1411/H46-37E>.

⁴ 14-16 Eylül 2021 tarihli 1411. Toplantı için bkz. CM/Del/Dec(2021)1411/H46-37-[http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=CM/Del/Dec\(2021\)1411/H46-37E](http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=CM/Del/Dec(2021)1411/H46-37E).

yayınlanmıştır.⁵ Türkiye Dışişleri Bakanlığı, 19.10.2021 tarihinde 10 büyükelçiyi davet ederek yapılan açıklamanın “sorumsuzca” olduğunu belirtmiştir.⁶ Daha sonra, 21.10.2021 tarihinde Cumhurbaşkanı Erdoğan ortak bildiriye hedef alarak Türkiye’nin bu büyükelçileri ağırlamak zorunda olmadığını ifade etmiştir. Bununla beraber, Erdoğan, Kavala’yı hedef alarak “10 tane büyükelçi bu açıklamayı niye yapar? Bu (George) Soros artığını savunanlar, bunu nasıl bıraktırırız gayreti içindeler”.⁷ Daha sonra ise 23.10.2021 tarihinde Cumhurbaşkanı Erdoğan konuşmasında “büyükkelçilerin bir an önce ‘istenmeyen adam ilan edilmesi” yönünde dış işleri bakanına talimat verdiğini açıklamıştır.⁸

10. İFÖD daha önceki Madde 9.2 Bildiriminde, özellikle Cumhurbaşkanı başta olmak üzere yetkililer tarafından bir kişinin suçlu olduğu yönünde yapılan açıklamayı takiben o kişi hakkında soruşturma başlatıldığı, yargılandığı ve birçok ceza yargılaması kapsamında gözaltına alındığı ve tutuklandığı yönünde pek çok örnek sunulmuştur.⁹ Bu bildirim kapsamında Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Boğaziçi Üniversitesi’nde gerçekleşen protestolar ile ilgili olarak yaptığı açıklamalar emsal olarak sunulmuştur. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Kavala’yı hedef alarak “Bu ülkede Soros’un adeta temsilcisi olan kişinin (Osman Kavala) karısı da aynı şekilde Boğaziçi’nde provokatörlerin içerisinde yer alan bir kadındır. Ülkemizin böyle bir nadide üniversitesini alın istediğiniz gibi karıştırın mı diyeceğiz. Buna müsaade etmemiz mümkün değil” demiştir.
11. AİHM, Kavala’nın davasında zaten devletin üst düzey yetkileri tarafından yapılan açıklamaların başvuru tarafından ileri sürülen kendisinin tutukluluğunun ve tutukluluk halinin devamının **bir insan hakları savunucusu olarak kendisinin susturulması** şeklinde gizli bir amaç taşıdığı (ulterior purpose) yönündeki iddiaları desteklediğine karar vermiştir. (Kavala/Türkiye, no. 28749/18, 10.12.2019, § 230). Dolayısıyla, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ısrarla Kavala’nın davası ile ilgili yaptığı yorumlar AİHM tarafından yapılan 5. madde ile bağlantılı olarak 18. maddenin ihlal edildiği tespitine uygun bir şekilde Kavala’nın tutukluluk halinin devam etmesine sebep oluyor gibi görünmektedir.

Sonuç ve Öneriler

12. İFÖD, Komiteye Mahkeme tarafından Kavala Başvurusu ile ilgili olarak verilen kararın icrasını yakından gözlemlemeye devam etmesi ve Kavala’nın 1419. Toplantıya kadar serbest bırakılmaması halinde ivedilikle Sözleşme’nin 46. maddesinin 4. Fıkrasında düzenlenen usulü işletmesi çağrısında bulunmaktadır.

⁵ Bkz. <https://tr.usembassy.gov/statement-on-four-years-of-osman-kavalas-detention/>.

⁶ Bkz. <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-summons-10-ambassadors-after-call-philanthropists-release-2021-10-18/>.

⁷ Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Açıklaması, 21 Ekim 2021, <https://bianet.org/english/politics/252162-erdogan-turkey-shouldn-t-host-ambassadors-who-called-for-kavala-s-release>.

⁸ Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Açıklaması, 23 Ekim 2021, <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkeys-erdogan-orders-10-ambassadors-declared-persona-non-grata-2021-10-23/>.

⁹ İFÖD konu ile ilgili olarak 15.02.2021 tarihli önceki Madde 9.2 Bildiriminde ayrıntılı bir şekilde bilgi paylaşımı yapmıştır. Bkz. DH-DD(2021)187, para. 17-28, [https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD\(2021\)187E](https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD(2021)187E).